

Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi
International Journal of Humanities and Art

<http://www.trkdergisi.com>

Araştırma Makalesi / Research Article

e-ISSN:2757-6388

trk dergisi

2021

2(2):69/80

Geliş Tarihi / Receive : 24.08.2021

Kabul Tarihi / Accepted : 27.12.2021

Millî Mücadele Dönemi Gazetelerinden *Öğüt*'te Çıkan Yazıların Edebiyat Açısından İncelenmesi

Literary Analysis of the Articles Published in *Öğüt*, one of the newspapers of the National Struggle Period

Melike KALEMCİ

Doktora Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

PhD Student, Bolu Abant İzzet Baysal University

e-mail: Melike_0495@hotmail.com

Orcid ID: 0000-0001-9417-7568

Atıf/Cite as: KALEMCİ, Melike (2021). Millî Mücadele Dönemi Gazetelerinden *Öğüt*'te Çıkan Yazıların Edebiyat Açısından İncelenmesi. trk Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi, 2 (2),

.Retrieved from <https://www.trkdergisi.com/index.php/trk/article/view/58>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından ve bir intihal programında incelenmiş intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two reviewers and in a plagiarism program and has been confirmed to be free of plagiarism.

Millî Mücadele Dönemi Gazetelerinden *Öğüt*'te Çıkan Yazıların Edebiyat Açısından İncelenmesi

Öz

25 Temmuz 1908'de Meşrutiyet'in ilanıyla birlikte gazeteler sansürsüz yayımlanmaya başlamıştır. Gazete, dergi ve kitapların sayısında büyük bir artış yaşanmıştır. İkinci Meşrutiyetle birlikte başlayan hem İstanbul hem de taşra basınının özellikle de azınlık gazetelerinin son derece özgür bir ortamda yaptıkları gazetecilik, Birinci Dünya Savaşı ile birlikte sona ermiş ve yerini sıkı bir denetime bırakmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında başlatılan Millî Mücadele döneminde ise dönemin telgraftan sonra en etkili kitle iletişim aracı olarak görülen gazeteler; işgal kuvvetleri-İstanbul Hükümeti ve Ankara Hükümeti'nin kendi görüşlerini kitlelere duyurmasında birer araç ve ideolojik bir mücadele sahası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Millî Mücadele dönemi, milletin var oluş mücadelesini konu alan edebi ürünleri içerisinde barındırmaktadır. Nitekim bu edebi ürünlerde yaşanan mücadelenin yankılarının çeşitli temalar çerçevesince işlendiği görülmektedir. Ordu, millet, vatan, bayrak, halk ve yurt sevgisinin bu temalardan bazılarını oluşturduğu görülmüştür. Bu temalara, *Öğüt* gazetesinin yayınlanan bazı sayılarında rastlanılmıştır. Özellikle şiir türündeki edebi metinlerde Millî meselelerin ve Millî değerlerin ön plana çıkarıldığı görülürken düzyazı türündeki metinler de ise daha çok Türkçülük ideolojisinin izlenimleri dikkat çekmiştir.

Gazetenin her ne kadar tarihsel özelliği ağır basıyor olsa da edebi metinlere de içeriğinde yer vermiş olması *Öğüt*'e edebi bir değer kazandırmıştır.

Bu çalışmada ise Millî Mücadele yanlısı içeriklerini 26 Ocak 1920'ye değin sürdüren *Öğüt* gazetesinde şiir türünde çıkan "Ya Allah!", "Çocuklarımın Duası"; nesir türünde çıkan "Kara Afak", "Sivas'ta Bir Vatani Tezahürat", "İstikbalimiz" adlı metinler edebi açıdan incelenmiştir. Öncelikle *Öğüt* gazetesinin tarihsel gelişimi hakkında bilgi verilmiş olup sonrasında da gazetede çıkan edebi içerikler gazetenin yayın algısı bağlamında değerlendirilmiştir. Çalışmanın temel tezi, *Öğüt* gazetesinde çıkan edebi yazıların Millî Mücadele'nin propagandası noktasında etkili bir katkı sağladığıdır.

Anahtar Kelimeler: Basın Edebiyat İlişkisi, Millî Mücadele Dönemi Gazetecilik, Şiir, Düzyazı, *Öğüt*.

**Literary Analysis of the Articles Published in *Öğüt*, one of the
newspapers of the National Struggle Period**

Abstract

With the establishment of the Constitutional Monarchy on the 25th of July 1908, newspapers began to be published uncensored. There has been a great increase in the number of newspapers, magazines, and books. Journalism which was run by Istanbul, provincial press, and especially minority newspapers in an extremely free environment with the establishment of the Second Constitutional Monarchy ended with the First World War and left its place to strict control.

Newspapers, which were considered as the most effective mass communication tool after the telegraph in the period of National Struggle which started after the First World War, appeared as an ideological struggle field and a tool in conveying the ideas of Occupational Forces, Istanbul Government and Ankara Government to the masses.

The period of the National Struggle includes literary products about the struggle for the existence of the nation. In this regard, it is seen that the echoes of the struggle experienced in these literary products are processed within the framework of various themes such as love of the army, nation, homeland, flag, people, and country. These themes were encountered in some issues of *Öğüt* newspaper. While national issues and national values are brought into the forefront especially in the literary texts of the poetry type, the impressions of the Turkism ideology have drawn attention in the texts in the prose type.

Although the historical feature of the newspaper predominates, the fact that it included literary texts in its content gave *Öğüt* a literary value.

In this study, "Ya Allah!", "My Children's Prayer"; The texts called "Kara Afak", "A Vatanı Cheer in Sivas", "Our Future" which appeared in prose, were examined in terms of literature. First, the historical development of *Öğüt* newspaper was analyzed, and then the literary contents in the newspaper were evaluated in the context of the newspaper's publication perception. The main thesis of the study is that the literary articles published in *Öğüt* newspaper make an effective contribution to the propaganda of the National Struggle.

Keywords: Press and Literature Relationship, Journalism of the National Struggle Period, Poem, Prose, *Öğüt*.

Öğüt Gazetesi

1886 yılında Selanik'in Doyran Kasabasında doğan Abdülgani Ahmed (Doyran) Balkan Savaşlarının patlak vermesi üzerine, 1912'de Selanik'ten İstanbul'a göç etmiş ve burada matbaacılık ile uğraşmıştır. 1917'de ise matbaasını Afyon'a nakletmiştir. Burada *Öğüt* adlı gazeteyi haftalık olarak çıkarmaya başlamıştır* (Erkmen, 1974). Gazetesinin ana hedefinin vatana hizmet olduğunu beyan etmiştir.

Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı Devleti, 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi'ni imzalamış, daha sonra Sevr Anlaşması gereği itilaf Devletleri, Osmanlı Devleti'ni paylaşmak amacına yönelmişlerdi. *Öğüt* gazetesi, bu buhranlı günlerde Türk milletinin hiçbir yenilgiye boyun eğmeyeceğini, istiklali için mücadeleye azimli olduğunu yeri geldikçe yazmaktadır. *Öğüt*'ün 1918 yılından itibaren Anadolu basınında Millî bir Mücadele başlatmış olduğu ve İzmir'in Yunanlılar tarafından işgaline kadar da Afyon'da bu mücadelesini yürüttüğü görülmektedir (Kandemir, s. 59). Yunanlıların 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal etmesi üzerine Abdülgani Ahmed, matbaasını ve gazetesini emniyete almak üzere Konya'ya taşınmıştır. *Öğüt* gazetesi, Konya'da 1 Temmuz 1919'da günlük iki sayfa ve her sayfası 5 sütun olmak üzere satışa çıkarılmış ve 500 adet basılmıştır. Abdülgani Ahmed, Atatürk'ün hemşerisi olması ve Millî Mücadele yanlısı yayınları sayesinde kısa sürede Atatürk'le bağlantı kurmuş ve kendisinden de bazı direktifler almıştır (Önder, 1949; s. 26). *Öğüt* gazetesinin Konya'daki yayınlarını çıkardığı süreçteki gazete başyazarı Aşkî Nâili Bey'dir. Fakat daha sonra yerine Millî Mücadele'ye katılmak üzere İstanbul'dan Anadolu'ya geçen gazeteci Feridun Kandemir başyazar olmuştur.

Öğüt, Millî Mücadele yanlısı yayınları sürdürürken bundan rahatsızlık duyan İngilizler, General Milne adlı komutanlarına gazetenin susturulması için emir vermiştir. Milne, gazeteye bir saldırı planlamış fakat bu baskını önceden haber alan Feridun Kandemir ise 25 Ocak 1920 gecesi matbaanın pek çok malzemesini kaçırmış ve tahmin edilmesi güç olarak düşündüğü Söylemez Baba Türbesi'ne taşınmıştır. İşgal kuvvetleri ertesi gün matbaaya fiilen el koymuşsa da asıl malzemeler ile türbede yayın faaliyetlerine devam edilmiştir (Demir, 2007; s. 35-36). Bu yönüyle *Öğüt*, bir türbede basım ve yayın yapan ilk gazete olma özelliğini de taşımaktadır.

1921 yılı Haziran ayı içinde bir akşamüzeri Ankara'dan Meclis Başkâtibi Recep (Peker) Bey, Abdülgani Ahmed'i ve gazetenin yazarı Feridun Kandemir'i telgraf makinesi başına davet etti. Recep Peker Bey:

"Mustafa Kemal Paşa *Öğüt* Matbaasının Büyük Millet Meclisine devriyle, *Öğüt* gazetesinin de Ankara'ya taşınmasını arzu

*Ayrıca İrfan Ünver, Büyük Zafere katkıda bulunan Afyon Basını ve *Öğüt* gazetesi 19-21 Ağustos 1971 tarihli Türkeli (Afyon) Gazetesi.

Millî Mücadele Dönemi Gazetelerinden *Öğüt*'te Çıkan Yazıların Edebiyat Açısından İncelenmesi

ediyorlar. Matbaa levazımatı ile birlikte hemen Ankara'ya hareket ediniz (...)" emrini vermiştir.

Abdülğani Ahmed, matbaasının bir bölümünü Feridun Kandemir'le Ankara'ya göndermiştir. Bu giden bölüm, matbaada kitap ve evrak basan makine ve harf kasalarıdır. Gazete, ayrı bir makinede basılmaktadır. Kendisi de Ankara'ya giderek Ulus'taki Hacı Bayram Veli Caddesi üzerinde geniş bir dükkân satın almıştır. 7 Temmuz 1921 Perşembe günü de yine günlük olarak Ankara'da yayınlanmaya başlamıştır. Afyon'da 97, Konya'da (Nasihat)la birlikte 601 sayı yayınlanmış, toplam 698 sayıya ulaşmıştır (Önder, 1949; s. 26).

26 Ocak 1920'de *Öğüt*, adını "Nasihat" olarak değiştirmiş ve 27 Ocak 1920 günü yayınlarına bu isim ile yeniden başlamıştır. *Öğüt*'te 1921 yılı başlarından itibaren hemen her gün imzasız bir başmakale yayınlanmıştır. Bu makaleler genellikle Büyük Millet Meclisi'nin aldığı yeni kararları ve Meclis'in dış politikasını destekler niteliktedir. Yine Ankara'dan gönderilen Meclis Müzakereleri, *Öğüt*'te aynen verilmektedir. *Öğüt*'te, Mustafa Kemal'in Mecliste yaptığı konuşmaları hiç kaçırılmamış, gazetede bu konuşmalara genişçe yer ayrılmıştır. Örneğin gazete; 23 Nisan 1920 tarihli sayısında, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışını, manşet olarak "Milletin Kudretli Varlığını İspat Eden Büyük Millet Meclisi Bugün Kuruluyor" başlığı ile verirken "Büyük Gün" başlıklı başyazısında da şöyle demektedir:

"(...) Anadolu'nun göbeğinden bu birlik ve beraberlik abidesi, Türk ve İslam'ın kudret ve azametini, namus ve şerefi için katlanacağı fedakârlıkların büyüklüğünü, milletin azim ve kararını gösteriyor. Büyük Millet Meclisi Mustafa Kemal'in liderliğinde büyük işler görecektir."

Millî Mücadele kazanıldıktan sonra Abdülğani Ahmed, 9 Mayıs 1923 günü *Öğüt* gazetesini kapatmıştır (Demir, 2007; s.23-72).

1. *Öğüt* Gazetesinde Çıkan Bazı Yazıların Edebi Manada Değerlendirilmesi

Öğüt gazetesi, gerek içerik gerek konu başlıkları açısından tarihsel ve edebi bir öneme sahiptir. Yapılan taramalar neticesinde Anadolu'nun durumu hakkında *Öğüt*'te şiir, köşe yazısı ve nesir türünde edebi ve tarihsel metinlere yer verildiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda edebi ve tarihsel yönü ile öne çıkan metinlerden bazıları, biçim ve içerik açısından incelenmiştir.

Öğüt'te çok fazla şiir türünde metin yayımlanmamış olmakla birlikte Bolu Mebusu Tunalı Hami Bey'in 9 Aralık 1923 tarihinde yazmış olduğu "Ya Allah!" şiiri edebi anlamda kayda değerdir.

Ya Allah!

Ordu imana doğru, Ya Allah

Millet Rahman'a doğru, Ya Allah...

Hakça zikrimiz: Allah, Allah...

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2021]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:2
Sayı/Issue:2

Melike KALEMCİ

Halkça fikrimiz: Sönmez sabah!
Aslan ordumuz canlı silah!
Ordu! İmana doğru Ya Allah!
Millet! Rahman'a doğru Ya Allah!

Masum arz kanı çıktı dize!
Dökülsün düşman, Akdeniz'e!
Ya Allah!.. Akıncı!.. Ak ... Denize!..
Ordu imana doğru Ya Allah!
Millet volkana doğru Ya Allah.

Kurban yurtlarda Türk kalmadı!
Anılmıyor Allah adı!

Kalır mı hiç bu ömrün tadı?
Ordu tufana doğru, Ya Allah!
Millet tufana doğru Ya Allah!

Mustafa Kemal Başkumandan!
Ardında millet dilinde Kur'an!
Ordu! Yunan'a doğru Ya Allah!
Millet! Vatana doğru, Ya Allah!
Ya Allah; düşmandan öç almaya!

Alınmamış tek öç kalmaya!
Düşmanda kan yok... Bozuk maya.
Ordu öz kana doğru, Ya Allah!
Millet, al kana doğru, Ya Allah!
Ya Allah... İmana doğru, Ya Allah...!
Ya Allah... Rahman'a doğru Ya Allah!
Bolu Mebusu Tunalı Hami (Öğüt gazetesi, 9 Aralık 1923, s. 2)

Millî Mücadele dönemi milletin var oluş mücadelesini konu alan edebi ürünleri içerisinde barındırmaktadır. Nitekim bu edebi ürünlerde yaşanan mücadelenin yankılarının çeşitli temalar çerçevesince işlendiği görülmektedir. Yukarıda ele alınan şiirde de İstiklal Savaşı'nın yansımaları gerçekçi bir bakış açısıyla işlenmiştir.

"Ya Allah!" şiiri incelendiğinde içeriğinde "Kur'an, Allah, vatan, ordu" gibi birbiri ile iç içe girmiş toplumsal zihniyetin hassas argümanlarını içerdiği görülmektedir. Yine Mustafa Kemal'in başkumandanlığı öncelikle vurgulanarak bu kutsal değerlerin bir savunucusu olduğu algısı şiirde hâkim kılınmıştır. Şiir duyguları dile getirmenin en coşkun yollarından biridir ve bu dörtlükte de bu işlevini yerine getirmiştir. Görülen odur ki bu şiirin amacı, sanattan ziyade halkın içerisindeki bazı duyguları şahlandırmaktır.

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2021]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:2
Sayı/Issue:2

Millî Mücadele Dönemi Gazetelerinden *Öğüt*'te Çıkan Yazıların Edebiyat Açısından İncelenmesi

Biçim açısından incelendiğinde ise serbest nazım ölçüsüyle yazılmış olan şiirde, her ne kadar yalın bir üslup kullanılmış olsa da anlamı zorlaştırmayan ve hatta güçlendiren söz sanatlarının da kullandığı görülmektedir. Bu şiir söz sanatları açısından incelendiğinde “Ya Allah! Ya Allah!” ikilemesinin tekrar sanatını “ordu, millet, vatan, başkumandan, halk, yurt, Türk” gibi sözcüklerin ise tenasüp sanatını oluşturduğu görülmektedir.

“Ya Allah!.. Akıncı!.. Ak ... Denize!.. Ya Allah... İmana doğru, Ya Allah...! Ya Allah... Rahman'a doğru Ya Allah!” ifadeleri ile halkın dini duygularına hitap edilerek cesaret uyandırılmak istendiği anlaşılmaktadır.

Millî Mücadele dönemi, aydınların Anadolu'yu ve Anadolu insanını tanımaya ve eserlerinde ele almaya başladığı bir dönemdir. İstanbul'daki işgal nedeniyle Anadolu'ya gelen aydınlar Anadolu insanını gözlemlemiş ve eserlerinde gerçekçi bir bakış açısıyla mücadele ruhunu dile getirmişlerdir (Türkmenoğlu;2019, s.37-39). Bu doğrultuda *Öğüt* gazetesinde 12 Eylül 1921'de Aydın Mebusu tarafından yazılan “Çocuklarımın Duası” adlı şiir Millî Mücadele'nin Anadolu insanı üzerindeki psikolojik yönünü açığa çıkarır nitelikte oluşuyla dikkat çekmektedir.

Çocuklarımın Duası

Ordumuza yardımcı ol yaradan Âmin.
Kalksın artık hain düşman aradan Âmin

Galip olsun o kahraman ordumuz Âmin
Ele geçsin o güzelim yurdumuz Âmin

Kalksın yeter çektiğimiz cefalar Âmin
Sürsün İslam kardeşlerim sefalar Âmin

Şanlı ordu yürüsünler ileri Âmin
Elde etsin düşmandaki her yeri Âmin

Gözümüzden akan yaşlar kesile Âmin
Zalim düşman Yunanlılar ezile Âmin

Kadir Mevlam kabul olsun dilekler
Âmin desin duamıza melekler Âmin
Aydın Mebusu (*Öğüt*, 12 Eylül 1921, s. 1)

Şiir incelendiğinde ilk olarak başlığı dikkat çekmektedir. Şiirde kullanılan “Çocuklarımın Duası” başlığı, her ne kadar bir duygunun ifadesi olarak düşünülse de okuyucunun dikkati aslında dil aracılığıyla verilen mesaja yönelmiştir (Filizok, e.t.; 2021). Nitekim “çocuk” ve “dua” kavramları yan yana kullanılarak aslında masumiyetin ve inancın bir paydaşlığı ortaya konulmuştur. Yine şiirde “ordumuz, yurdumuz” gibi toplumsal söylemlere yer verildiği ve her dize sonunda “Âmin” ile şiire dini bir boyut kazandırıldığı görülmektedir. Bu yönleriyle düşünüldüğünde *Öğüt*'te çıkan

Melike KALEMCI

bu şiirin aslında milletin temel kültür öğelerinin dillendirilmesi olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla şiirin Millî Mücadele'nin propagandası noktasında edebi ve kültürel bir yönünün olduğu da açıktır. Şiir biçim açısından incelendiğinde beyitler halinde anlaşılır bir dille yazıldığı ve şiir boyunca "Âmin" kelimesi ile tekrar, "ordu, düşman, yurt" ile tenasüp sanatının yapıldığı görülmektedir. Şiirde sade bir dil ve hece vezni kullanılmıştır. İçerik olarak da Millî duygular, tarihi kahramanlıklar, vatan ve millet sevgisi işlenmiştir. Bu bakımdan söylenebilir ki şiir gerek biçim gerek muhteva açısından Millî Edebiyatın genel özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır.

Şiir türünün yanı sıra *Öğüt*'te yayımlanan nesir türünün de Millî Mücadele'nin edebi boyutu noktasında etkili işlevleri olduğu anlaşılmaktadır. Bu yazılar incelendiğinde tıpkı şiir gibi fakat türüne has bir söylemle Millî Mücadele'nin kutsallaştırıldığı, mücadelenin haklılığının vurgulandığı ve bunun gerek ülke çapında gerekse de yurt dışına duyurulması için gayret sarf edildiği görülmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde *Öğüt*'te çıkan yazılar Millî Mücadele'nin cephe dışındaki gücünün etkili bir aracı olmuştur. Aşağıda *Öğüt*'te çıkan düz yazılardan birkaçı incelenmiştir.

Sivas'ta Vatani Tezahürat

"Yalnız Türk ve Müslüman kalplerini değil, vicdan-ı beşeri titretecek bir vahşetle ve dünya yaratılalıdan beri misli mesbuk olmayan bir tarzda anavatanımıza tasallut ederek girdiği yerleri yakan malul ve sabilere varıncaya kadar din ve kan kardeşlerimizi katliam eden, mukaddesatımızı tahkir ve hakkı hayatına imha maksud-ı mel'unanesiyle Türk'ün canına, malına ve ırzına... Sakarya semalarında şimdi işte o medid asırların halecanlı ruhları bize bakıyor ve o semalarda ebediyete kadar bizim mirası maddi ve manevimiz altında yaşayacak olan çocuklarımızın mukadderatı de yine bize bakıyor, bunları unutmayın ve ona göre çalışın." (*Öğüt* gazetesi, 2 Mart 1920, s. 2)

Yazının hemen girişinde Anadolu'ya yapılan işgalin sadece Türk milletine değil bütün bir insanlığa yapılan haksız bir işgal olduğu vurgulanmıştır. Özellikle hitap ettiği toplumu önceleyerek din ve kan kardeşliğini vurgulayan yazı, topluma yine toplumun değerleriyle bir nasihatte bulunmuştur. Millî Mücadele'yi şehitlerin bir emaneti olarak ele alan yazı, bu emaneti artık okuyucunun ellerine bırakmaktadır. Bu bakımdan gazete adına uygun şekilde tam bir öğüt gazetesidir.

Millî Mücadele döneminde Türkçülük ideolojisinin edebiyattaki yansımalarının bir örneğini "Sivas'ta Vatani Tezahürat" metninde izlemek mümkündür. Nitekim metnin, "Türk'ün canını, malını ve ırzını ve gelecekteki çocuklarını" önceleyen ifadelerinde Türkçülük ideolojisinin izlenimleri hissedilmektedir.

Millî Mücadele Dönemi Gazetelerinden *Öğüt*'te Çıkan Yazıların Edebiyat Açısından İncelenmesi

Öğüt gazetesinde çıkan "Sivas'ta Vatani Tezahürat" metni incelendiğinde genel olarak Yeni Lisan makalesinde dönemin özelliklerini ortaya koyan umdelerin esas alındığı görülmektedir. Nitekim Arapça ve Farsça gramer kurallarının kullanılmaması, Arapça ve Farsça terkiplerin kaldırılması gibi özellikleri bakımından "Sivas'ta Vatani Tezahürat" adlı metin Yeni Lisanın dilde sadeleşme anlayışıyla paralellik göstermektedir. Ayrıca Millî meselelerin ve Millî değerlerin ön plana çıkarıldığı satırlarda edebi söylemlerden kaçınıldığı görülmektedir. Bu tutum Millî Edebiyat döneminin edebi özelliklerinin *Öğüt* gazetesinde yer alan metinlerde uygulandığının bir kanıtı olarak dikkat çekmektedir.

Öğüt'te çıkan düz yazılardan bir diğeri anonim olarak 24 Eylül 1920'de çıkarılan "Kara Afak" metnidir. Bu Millî Mücadele'nin propagandası noktasında dikkate değer niteliktedir.

Kara Afak

"Güneş nasıl ki ufuktan doğar ayakta batarsa tarihte milletlerin hayatı bir köşede duadır. (...) Kendi menfaati için dünyayı feda eden bir millet hiçbir zaman hayat-ı Millîyesini kurban vermez. Bunu biz de bilmez değiliz. Mademki hakları fesh edilecektir, biz onlardan yalnız bir şey daha istiyoruz, bizi kendi kendimize bıraksınlar, her memlekette hâkim olan milletin kanunu nasıl tatbik ediliyorsa, lisanı nasıl resmen tanyorsa bizim de hakkımızı da teslim kanunumuza itaat din millet ve lisanımıza hürmet etsinler. Sancağımıza layık olduğu mevkilerde sallandırsınlar. Bizim âdetimizi, memleketimizi, lisanımızı paramızı sevenler bize hürmet etmek şartıyla aramızda kalsınlar. Beğenmeseler başka mefkûrelerce peşinde dolaşanlar, fersahlarla uzak mevcudiyetleri meşkûk milletlerle iftihar ederek başımıza kalkmak isteyenlere şimdiden Allah bin selamet versin. Bizimle isyana meydan milletlerin hala aramızda kalarak aleyhimizde bulunmaları fazla yüzsüzlükten başka bir şey olmasa gerek. (...) İnnallahe meassabirin (Allah sabredenlerle beraberdir.) **Yazarı belli değil (*Öğüt* gazetesi, 24 Eylül 1920, s. 1)**

"Kara Afak" metni, ifadelerine bir benzetme ile başlamaktadır. Güneşin doğuşu ve batışı ile milletlerin dua algısı arasında bir benzerlik ilişkisi kurulmuştur. Metnin anlam gücünü kuvvetlendirmeye yönelik yapılmış olan bu benzetme metnin edebi bir kimlik kazanmasında önemli bir işleve sahiptir.

Edebi özelliğe sahip olan bir metin aktarılırken aslında üç önemli yöntemi içinde barındırmaktadır. Bu yöntemler: "ifade, edebi dil ve üslup"tur (Önal, 2010; s. 23). Bu üç yönetime metin özelinde bakıldığında; "(...)bizi kendi kendimize bıraksınlar (...) "özgürlük, (...)din millet ve lisanımıza hürmet etsinler (...) saygı, (...) Sancağımızı layık olduğu mevkilerde sallandırsınlar. Bizim âdetimizi, memleketimizi, lisanımızı paramızı sevenleri bize hürmet etmek şartıyla aramızda kalsınlar (...)" birlik ve beraberlik ifadelerini içermektedir. Metnin

Melike KALEMCI

dil ve üslubuna bakıldığında ise açık, anlaşılır bir dil ve üslup kullanıldığı görülmektedir. Bu bakımdan ilgili metnin ifade anlamında edebi yönünden bahsetmek mümkünse de dil ve üslup bakımından edebi bir metin görünümünden uzaktır. Bu dil ve üslup tercihi, dönemin şartları içerisinde anlaşılabilir. Keza *Öğüt*, hitap ettiği toplumu harekete geçirmek, olgunlaştırmak için edebi yönü zayıf dahi olsa içerik bakımından okuyucusuna zengin metinler sunmuştur. Böylesi varlık-yokluk mücadelesinin yaşandığı bir dönemde halkın da ihtiyaç duyduğu şey bu olmalıdır.

İstikbalimiz adlı yazı, *Öğüt* gazetesinde Gazi Dede adlı biri tarafından yazılmış düzyazı türündeki edebî metinlerden biridir. İlgili edebî metin ise şöyledir:

İstikbalimiz

Bugün artık her şey olup bitmek üzeredir. Başımıza gelen felaketlerin musibetlerini hepimiz gördük ve öğrendik. Binaenaleyh şimdi istikbalimizi sağlamlaştırmaya çalıştığımız gerekir. Bunun içinde milletimizi nazari itibara alarak ticarete ziraat de sanayide ağır fakat sağlam adımlarla ilerlemeye çalışmak şarttır. Hala yerimizde saymakta devam edersek bu uyuşukluktan vazgeçmesek sonra ufuk kararmaya başlar. Aydınlanmasına çalışmak fayda vermez. Çünkü imkânsız olur. Siyaseti intihal ve tayin ve ettiğimiz ve her vecihle namuslarınıza emin olduğunuz mebuslara terk edelim. Hukuk ve menfa-ı siyasimizi onlar düşünsünler biz de sabanımızla itimizle ve tiftikimizle uğraşalım, birbirimize sarılarak halk yolunu takip edelim. Müstakim olalım. Hazret-i Allah utandırma bizi...

(Gazi Dede, Öğüt gazetesi, 18 Ağustos 1921, s.2.)

Metin, ifadelerine “bugün”, “şimdi” gibi zaman kavramlarına dikkat çekerek başlamış ve devamında felaket olarak algılanan bir olayın bitmek üzere olduğunu vurgulamıştır. Bunun yanında özellikle metnin başlığında da görülen “istikbalimiz, başımız, hepimiz, gördük, öğrendik” gibi çoğul kullanımlar dikkat çekmektedir. Bu ifadelerden, yaşanan felaketlerin bireysel değil, toplumsal bir sonuca neden olduğu anlaşılmaktadır. Geleceğimize yönelik neler yapılabilir, nelerden fedakârlık edilmeli gibi soruları cevaplayan metin, okura millî birlik algısını hatırlatmakta ve uyanış çağrısında bulunarak didaktik bir özellik içermektedir. *Öğüt* gazetesinin felsefesinde de yer alan Millî birlik ve beraberlik düşüncesi “İstikbalimiz” başlığı altında aktarılan satırlarda açık bir şekilde hissedilmektedir. Metinde, “terk edelim, uğraşalım, takip edelim” gibi istek kipiyle çekimlenmiş cümleler ile “devam edersek, vazgeçmezsek” gibi şart cümleleri yer almaktadır. Bu ifadelerden anlaşıldığı üzere metin, okuyucuyu bağımsızlık

Millî Mücadele Dönemi Gazetelerinden *Öğüt*'te Çıkan Yazıların Edebiyat Açısından İncelenmesi

için toplumsal bir koşullanma içerisine sokmaktadır. Dil ve üslup açısından bakıldığında açık, anlaşılır bir dil ve üslup tercih edildiği görülmektedir.

Öğüt'te çıkan yazıların Millî Mücadele'nin propagandası noktasında etkili olduğu görülmektedir. "Kara Afak" metninin satırları incelendiğinde "bayrağımıza, dinimize, milletimize ve dilimize hürmet isteği" Anadolu insanının tüm var oluşuyla Millî birliği arzuladığı o dönemde halkın içindeki bağımsızlık arzusunu pekiştirmiştir. *Öğüt*'te çıkan bir diğer yazı "Sivas'ta Vatani Tezahürat", "İstikbalimiz" metinlerinde ise "Türk'ün canına, malına ve ırzına kastedenlerin olduğu vurgulanarak gelecek nesil için Anadolu insanı daha çok çalışmaya ve gayret göstermeye teşvik edilmiştir" ifadeleri ile Millî Mücadele'nin haklılığı vurgulanarak okuyucunun bu satırlarda birlik ve beraberlik duygusuyla bilinçlendirilmeye çalışıldığı görülmektedir.

Sonuç

Öğüt gazetesi, nesir ve şiir türündeki yayınları ile Millî Mücadele'nin cephe dışındaki gücünün önemli bir ayağını oluşturmuştur. Öncelikle Anadolu halkını bilinçlendirmeyi kendine görev edinen *Öğüt* gazetesi, Millî Mücadele'nin haklılığını dünyaya duyurmak gibi bir vizyonu bünyesinde taşımıştır. Bu vizyon, askeri zaferlerin kazanılmasında ve zaferler sonrasındaki kazanımların korunmasında etkili olmuştur.

Öğüt'te yayınlanan şiir türündeki yazılar, halkın içindeki vatan, millet, özgürlük, birlik ve beraberlik gibi pek çok manevi duyguyu ortaya çıkarır mahiyettedir. Nesir türündeki yazılar da ise Millî Mücadele'nin kutsallaştırıldığı, mücadelenin haklılığının vurgulandığı ve mücadelenin ulusal ve uluslararası sahada tanınırlığının arttırılmasına yönelik çaba gösterildiği anlaşılmıştır.

Şiir türündeki metinler biçim açısından incelendiğinde şiirlerde sade, anlaşılır bir dil ve üslup kullanımı, aruz ölçüsü yerine hece ölçüsünün kullanımı gibi Millî Edebiyat dönemi şiir özelliklerinin dikkate alındığı görülmüştür. Nesir türündeki metinler de ise Yeni Lisanın izlerini, kullanılan dil ve üslup başta olmak üzere özellikle seçilen Türkçe kelimelerde görmek mümkün olmuştur.

Kaynakça

Demir, Ömer; *ÖĞÜT* (Tahlilî Fihrist – İnceleme – Metin), Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya 2007.

Develioğlu, Ferit; *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1996.

Erkmen, Mahir; *Eskiler Basın Hatıraları*, 22 Ekim 1974 tarihli Kocatepe (Afyon) Gazetesi.

Melike KALEMCİ

Filizok, Rıza; "Edebi Metin Nedir?", 30 Mayıs 2021 tarihinde <http://www.diledebiyat.net/edebi-metinnedir-riza-filizok-makale> adresinden erişildi.

https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/%C3%96%C4%9F%C3%BCt_Gazete si ET. 10.04.2021.

Kandemir, Feridun; **Millî Mücadele Basını ve Öğüt**, Yakın Tarihimiz, İstanbul.

Önal, Mehmet; "Edebî Dil ve Üslup", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 14 (36), 2010.

Önder, Mehmet; **Konya Matbuatı Tarihi**, Konya, 1949.

Semiz, Yaşar; Toplu, Güngör, "Millî Mücadele Döneminde Konya ve Atatürk", *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7/12, 2017.

Türkmenoğlu, Sevgül; "Millî Edebiyat Dönemi Roman ve Hikâyeciliğine Genel Bir Bakış", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2019/45.

Üstün, Koray; "**İkdam Gazetesinde Edebi Faaliyetler (1894-1913)**", *Türkbilig*, 2017/34.

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2021]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:2
Sayı/Issue:2